

OPERATIONES
MOMENTOSISSIMAE OCULISTICAE.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA,

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

MAGNIFICI DOMINI PRAESIDIS

AC DIRECTORIS,

SPECTABILIS DOMINI DECANI,

NEC NON

CLARISSIMORUM DD. PROFESSORUM

PRO

DOCTORIS MEDICINAE LAUREA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE OBTINENDIS

IN

ALMA AC CELEBERRIMA

SCIENTIARUM UNIVERSITATÉ PESTIENSI

PUBLICAE DISQUISITIONI SUBMITTIT

Rudolphus Köffinger,

HUNGARUS BUDENSIS.

Theses adnexae publice defendentur in aedibus Universitatis
die Aprilis 1845.

PESTINI.

Typis Landerer et Heckenast.

1845.

Digitized by the Internet Archive
in 2015

<https://archive.org/details/b22388795>

SZERETETT ÉS MÉLYEN TISZTELT

ATYJÁNAK

E' LAPOKAT LEGFORRÓBB HÁLÁJA ÉS FIÚI
SZERETETE ZÁLOGAÚL

AJÁNLJA

a' szerző.

ELŐSZÓ.

Tapasztalatokból értekezést írni csupán éltesb, 's tapasztalt orvosoktól telik, 's csupán ezeket kellene tehát fölhívni, hogy azt, mit hosszú évsorokon át láttak 's tapasztaltak, az emberiség' javára a' nyilvánosság oltárára rakják. Mivel azonban minden kezdőnek kötelességeül szabott, szép, de egyszersmind fáradalmas szakpályája kezdetén néhány sort, szorgalma 's törekvése bizonyításául közre tenni, magam is be szándéklom teljesíteni kötelességemet, 's érdemdús férfiak tapasztalataikra támaszkodva, a' legfontosb szemműtételek néhányait leírni kívánom.

Ezen műtétek kivitele olly különmemüleg kezeltek, hogy ez értekezéske' határait sokkal túlhágná, ha mind-egyikét csak megemliteném is; azért e' különféleségek csoportozatából csupán azon modorokat hozám elő, mellyek legcézirányosbak, legbiztosbak 's legkevésbé bonyolódottak.

Az általam követett rend szerint, a' mennyire lehet, előbb a' szem bel, 's aztán kül részein alkalmazandó műt-

tek tárgyaltnak. Mivel pedig e' pár lap' czélja csupán a' műtét leírása, ugy mindegyike előtt a' betegség lényegét, felosztását 's okozatát csak röviden említendem meg.

Ujlag figyelmeztetem tehát a' t. cz. olvasókat, ezen munkácskát mint kötelességteljesítést, 's törekvésem zálogát tekinteni. Azonban ha csupán mint illyes is egy vagy más szaktársamnak itt vagy amott hasznára válik, ezt reá fordított fáradozásaim legszebb jutalmául tekintendem.

Költ Pesten tavasz hó 8-dikán 1845.

A' szerző.

A' hályog.

Minden homály, mellynek széke a' lencserendszerben van, hályognak neveztetik. A' meghomályult részek számára nézve, van: 1-ör részletes, hol csak egy; 2-or v e g y e s, hol több; 's 3-or teljes, hol a' lencserendszer minden részei meghomályultak. A' vegyes: vagy tok-morgagni, vagy tok-lenese, vagy morgagnilenese-hályog. A' tok-lenese-hályog a' leggyakoribb, 's alakára nézve: márványos, csillagos, pettegett, középponti, szelemenés, kúposzlopos, beezösszáraz, 's hólyagos hályog. Felosztatik tovább a' hályog, 1-ör összállására nézve; e' szerint a' tokhályog szivos, a' morgagniféle folyó, a' lenese-hályog pedig kemény, puha, puha-kemény, folyó, folyó-kemény összállásu. 2-or színére nézve: szürke; fehér, gyöngyszinü, sárga 's fekete. 3-or Nagyságára nézve: nagy vagy kiesiny. 4-er Támadási módjára: veleszületett és szerzett, 's ez utóbbi ismét vagy rögtöni, vagy lassú; ezenkívül elsőd- 's másodlagos. 5-ör Kifejlődési fokára nézve: érett's éretlen. Végre 6-or szöveményére: egyszerű, vagy szöveményezett.

A' hályogot előkészítő 's támasztó okok tételezik fel. Hályograi kórkétség minden emberben van; különösen férfiak, vének, nők a' hősám elmaradási időszak tájában, váltoáz 's különféle senyekben szenvedő egymik mutatnak

nagy kórkészséget; ezenkívül van még örökletes kórkészség is. Támasztó okok: a' szem' rángásai és rázatásai, mi által a' tok a' szomszédrészektől elszakad; a' lenesetok, vagy lenese sérelmei; a' szemek erősb, 's napirenden történő megerőltetései; tűzkörűli foglalkozás; előre hajtott fővel végzett erős munkák; sötét, nedves, füstös lakhelyek; gyakor 's rögtöni átváltoztatása a' fénynek sötétséggel; a' szemek hirtelen meghűtése, esipős gőzök; gyakori esipős szerekkeli, 's léles italokkali élés.

A' hólyag mütét ezélja, hogy a' hátsó szemcsarnokbani homály félremozditassék, 's így az akadály eltávolítatván, a' fénysugaraknak az idegreczéhez elfogott utjok felszabaditassék. Ezt három különemü mükezelés által érhetjük el: a' kivétel, lenyomás (tágabb értelemben), 's az összedarabolás által, melly mind három vagy a' szarú, vagy a' tülkhártyán át intéztethetik.

A' hályog kivétele.

Ezen mütét leggyakrabban 's legjobban a' szarúhártyán át történik. J a v a l v a van: a' kemény 's nem igen nagy hályognál, tovább, hol a' müteendő egyén tökéletes egésséggel bír, a' szem rendesen van alkatva, eléggé domború 's kiálló, hol a' szemrés elég nagy, 's a' szivárványhártya élénken mozgékony. E l l e n j a v a l v a van: ha a' szemek mélyen fekszenek a' szemgödörben, ha a' szemhéj-rés szűk, aggkörnél, kis melsőcsarnoknál, előhegnél, a' láta szokványos göresös összehuzódásainál, a' szivárványhártya mozgékonytalanságánál, 's móránál.

A' m ü s z e r e k: hályogkés, hályoggerely, Daviel kanala, Daviel ollói, a' horogesa, a' kajmacsos hályogtű, a' keskeny szarúcsipesz, lapátka, angol tapaszcsikok, egy szemkötény, 's homlokkötő.

A' műtevés ülve vitetik végbe; a' beteget szem közt — esakhogy alaesonyabb helyre — ültetvén, hogy a' műtő karját szabadabban mozgathassa, 's mindeut igen tisztán kivihessen, az ablak mellett, hogy a' fénysugarak a' beteg' szemébe harántosan boesátassanak be. Legalább egy segéd legyen, ki a' beteg hátamegett lévén, a' jobb szem műtéténél bal, a' balénál pedig jobb kezével fogván a' beteg állát, azt feszesen melléhez szorítja; másik kezével pedig Pellier szemlőjtartójával a' felső szemhéjt felemeli; maga a' műtő az első esetben a' jobb, a' másodikban a' bal mutató- 's közép-ujjával, a' többit behajtván, az alsó szemlőjt lehuzza, 's másik kezével a' műtétet következő négy szakokban viszi végbe:

Az első időszakban, megfogván irótollként a' hályogkést, a' műtő kezét a' pofesouthoz alkalmazott kisújj segítségével ingatlanná teszi; ezután az élével lefelé fordított hályogkést a' kül szemszegletnél a' szemteke harántos metszetében a' túlkhártyától fél vonalnyira a' szarúhártyába szúrja, 's azt átfúrja; ekkor a' kés hegyét — élét mindig függőlegest lefelé tartván — a' belső szemszeglet fölibe irányozza, hogy a' kés hegye a' beeresztéssel egészen átelleni pontban jöjön ki; most tovább tolja a' kést, mig csupán a' szarúhártya legalsóbb része marad átmetszendő, itt egy keveset megpihenvén, hogy a' szemtekeizmok hatása lecsillapitassék, ezt is átmetszi, 's ha ez a' köthártya gindársága miatt nem történhetik meg könnyen, Daviel ollóját használja.

A' második időszak. Bevégeztetvén az első időszak, a' beteget kevesseé pihenni engedjük, mire a' mutatóujjal az alsószemhéj levonatik, 's a' szemtekére enyhe nyomás külöltetik, 's az így történt szarú, 's túlkhártya közötti résen a' hályoggerelyke egész a' látáig vitetik be.

A' harmadik időszakban a' gerely egyik élével

különféle irányban történt buzások által a' lencse melső tokja összedaraboltatik.

A' n e g y e d i k i d ő s z a k b a n az eltávolított hályog-gerelykét nem ritkán azonnal követi a' hályog; 's ha nem, a' beteg által a' szemtekét mozgattatjuk, 's ha ekkor sem jön ki a' hályog, a' szemteke enyhén nyomatik az alsó szemhéjt levonó mutatóujjal, míg a' hályog legnagyobb átmérőjével a' látába jutott, midőn a' Dáviel kanala homorú részével a' szemből enyhén kíségetetik. Ha a' melső tok meghomályult 's ezafatai a' látát ködössé tennék, ezek a' esipesz által kihuzatnak. Ha pedig a' hátsó tok homályosnak vétetnék észre, ez a' kajmaesos hályogtővel ronesoltatik el, mi alatt azt vigyázva 's elég mélyen akasztanók a' hátsó tokba, 's többször tengelye körül forgatnók.

U t ó g y ó g y m ó d. A' mütét elvégeztével, 's a' beteggel látáspróbák intéztetvén, a' mindkét szem leesukott pilláit angol tapasz esikókkal leragasztjuk, 's a' betegnek — őt ágyba fektetvén kevéssé fölemelt fővel — testi 's lelki nyugalmat ajánlunk. A' szarúseb 24—48 óra alatt beheged. Mielőtt azonban ez történik, a' viznedv a' szemből kiesepereg, 's azért a' szemkötényt többször kell váltogatni. A' viznedv kieseperegése megszűnte után harmadik vagy negyedik nap, a' látási-próbák vigyázva ismételtetnek; kilenezedik nap, a' lob megszűnte után a' szemkötény zöld szemornyóvel eseréltetik fel, 's a' beteg alkonyatkor a' szabad levegőre boesájtatik.

Ha a' hályog kivétele után a' pillák összeragadnak, 's a' szemben a' nedvek meggyülemlelenek, ezek a' belső szemszegletnél lefelé huzott alsó szemhéjon át kiboesájtatnak. Ha a' szívárványhártya kiiszamlik, ennek visszatétele a' szemhéjak erőműves ingerlései, nagyobb fény beeresztés, Dáviel kanala használata, vagy bódár beeseppentés által kíséretetik meg. Ha az üvegtest iszamlik ki, a' beteg nagy nyu-

galmat vigyázzon meg, 's a' szem tovább ideig hagyassék beragadva. A' bekövetkezett nagyobb lob szoros lobellenes készüléket kíván. Az utóhályog mindig vagy lencse,— vagy tokhályog; ha felszivatásnak ellenállana, lenyomatik

A' hályog lenyomása.

Ez vagy, szorosan véve, lenyomás, vagy hátrafordítás. E' műtét megkivántatik: ha a' müteendő testalkata igen ingerlékeny, rossz küllemmel bir; ha a' hályog nagy főfájásokkal, vagy buja senyv, görvélykór, boeérhaj lefolyása alatt fejlődött ki; mélyen fekvő szemtekénél; keskeny szemhéjrésnél; aggkörnél; elő- vagy hátsóhegnél; a' láta szokványos göresös összehuzódásainál; a' szivárványhártya mozgékonytalanságánál, 's végre, ha a' beteg hátpúp miatt hátán nem feket.

1-ör A' szorosan vett lenyomás.

Kis, 's olly hályognál van javalva, melly a' melső csarnok fenekén könnyen elrejtethetik; legtöbbnyire a' tülkhártyán át vitetik véghez következő három időszakban:

Az első időszakban: az egyenes hályogtő egy vonallal a' szemteke vizirányos átmetszete alatt a' kül szemszegletnél a' szarúhártyától egy vonalnyi távolságban olly irányban szuratik a' tülkhártyába, hogy hegye a' szemteke központja, egyik lapja fel, másik aláfelé nézzen, 's sem a' sugártestet, sem az idegrece fűrészképü szélét, a' sugáridegeket, 's nagyobb edényeket meg ne sértse, sem a' hályog időnek előtte helyéből kimozdítassék.

A' második időszakban: a' tő tengelye körül negyed körben fordítatik, hogy lapjai a' szőlőhártyával párhuzamba essenek, 's ezen helyzetben szorosan a' melső tok előibe tolassék, míg hegye a' láta belszélétől eltakartatik.

A' harmadik időszakban: a' tő szemben lévő része a' hályog felső szélé felé irányoztatik, 's a' tő azon lapjával, melly a' melső toknak vala forditva — felemelvén kevésbé a' tő nyelét — a' hályog a' látán alul le- 's kifelé mindannyiszor nyomatik, mig megszűnvén a' lenyomás, a' hályog többé vissza nem tér. Végre a' tő azon módon, mint bevitették, kivezettetik.

2-or Hátrafordítás.

Csupán a' harmadik időszakban különbözik a' lenyomástól; az ugyanazon helyzetben — mint a' második szak végén — maradt tövel a' hályog a' szem fenekére az üvegtestbe, 's pedig az alsó 's kül szemizmok közé nyomatik aképen, hogy hátsó felülete alsóvá, a' melső felsővé változzék; 's ez mindaddig ismétetik, mig a' hályog többé vissza nem jő. Ha a' tok elszakad, szükség azt egészen elroncsolni. A' puhább hályogot, mennyire lehet, össze kell darabolni, a' nagyobb czafatokat le, a' kisebbeket a' melső csarnokba átnyomni, hogy könnyebben felszivassanak; ha a' hályog a' szőlőhártyával össze van nőve, attól ovatosan választassék el; ha a' tő beeresztéshelyén nagyobb vérömlény támad, a' köthártyába intézendő bemetszés által bocsátassék ki; ha a' szemesarnokaiba vér ömlik ki, a' műtétet szaporán szükség bevégezni, mielőtt a' viznedv megzavarosodik, 's ha nagyobb mennyisége miatt fel nem szivathatik, a' félholdképü szarúmetsszéssel üritessék ki. A' szemizgatás bevégeztével az utóhályog (ha jelen van) uj műtét által távolitassék el.

A' szaruhártyán általi lenyomás 's hátrafordítás két időszakon át történik. Az elsőben a' görbe hályogtő ezen hártján keresztül egész a' hályogig vitetik, 's most a' lenyomásnál a' tő domború felületét a' hályog felső szélére

alkalmazván, ez lenyomatik a' szem fenekére; a' hátrafordítás pedig a' fő domború felületével, mint feljebb említők, mindannyiszor vitetik véghez, míg a' hályog többé vissza nem tér.

Az utógyógy mód ugyanaz, mint a' műtét első neménél, ha azonban hányás, szemlob, vagy más bajok következnének be, azok különmemüleg szereltetnek.

A' hályog összedarabolása.

Javalva van, ha a' második műtéti javallatok mellett, a' hályog puha, vagy puha-kemény; 's két időszakon át történik:

1-ör a' szaruhártyán át következőleg: előboesájtván a' láta különbféle kitágulása szerént a' tülkhártyától közalb, vagy messzebb a' szaruhártya alsó részén — lemezeihez függőlegesen — beszuratik, 's a' hályog felé irányoztatik. A' második időszakban előbb a' lenesetok, ezután maga a' lenese apró darabokra vágatik össze.

2-or A' tülkhártyán áti összedarabolás három részből áll, mellyek két elsője azon módon vitetik véghez, mint a' tülkhártyán általi lenyomásnál; a' műtét harmadik részében a' tok 's lencse összedarabolatnak, 's a' felszeldelt darabok nagyobb része a' melső csarnokba mozdítatik, a' kemény részek pedig lenyomatnak.

Ha ezen műtét alatt a' láta görcsösen összehuzódik, a' görcs az által szüntetik meg, hogy a' kéz a' szem elébe tartatik, miáltal a' fény behatása mérsékeltetik.

Mivel mindazon bajok, mik az előbbi műtétnemnél bekövetkeznek, itt is előjöhhetnek, ugyanazon gyógyszerelés alkalmaztatik.

Azonban e' műtét után gyakrabban támad utóhályog, miért is akkor a' lencsét az izgatás megszüntével,

ha lehet, ujontan összedarabolni, 's ha nem, lenyomási szükség.

Ezen elősorolt műtéteknek van jó 's rossz oldalok.

A' kivétel jó oldalai: Ez által gyökeres a' gyógyítás, a' sértés csupán a' szarúhártyára korlátoltatik, 's azért ezt vérömlény, különbféle ideges bántalmak nem követik, 's végre a' beteg tüstént látván, nyugodt lélekkel engedelmeskedik az orvos minden intéseinek.

Ros z oldalai: nem ritkán a' szarúseben betolult lég igen sulyos, 's rossz következményekkel kapcsolt gyuladást okoz; a' különbféle műszerek a' szemre izgatóbb hatást kölölnek, 's maga a' műtét nyugtalan, félékeny egyéneknben nem egészen jól vitethetik végbe.

A' lenyomás 's hátrafordítás jó oldalai: kevesebb műtői ügyességet igényel, a' szem akárminémü alkatánál, s nyugtalan egyéneknben is kivihető; ezenkívül a' sértés csekély annyira, hogy a' seben át lég nem tolul a' szemüregbe, 's azért a' bekövetkező gyuladás is ritkább, 's végül kellemetlen kimenetnél a' látás múlata által gyakrabban térítethetik vissza.

Ros z oldalai: esupán palástoló gyógyítás, mivel a' hályog gyakran visszatér; a' szemesarnokbani vérömlények, a' sugár edények, 's idegek sérelme, 's innen az idegrendszer gyakori zavarai; mór.

Az összedarabolás jó oldalai: mindkét szemben jobb kézzel kivihető műtét; a' szem akárminémü alkatánál, kisdedeknél, 's a' felszívás lassúbb folyamánál többször is intéztethetik; kiesiny, a' szarúhártyára szorító sebhely, 's a' ritkán bekövetkező gyuladás, 's végül, miután a' hályog felszívott, gyökeres gyógyulás.

Ros z oldalai: olykor szarulob következik kedvetben következményeivel; a' kevesbé elroncsolt tok által utóhályog támad, 's ez akkor történik, ha a' tok később

homályul meg; 's végül a' kivált kemény hályog csak később szivatik fel, 's olykor többszöri összedarabolást követel.

Műlátaképlés.

Azon sebészi műkezelés, mi által a' szarú, 's szivárványhártya életművezeti hibái által okozott fénysugarak idegrecéhez behatási gát elmozdítatik.

Javalva van: 1-ör látacsukulatnál, a) a' látaszélei közvetlen, b) kiizzadt nyirk általi összenövésből eredt, 2-or a' szarúhártya átlátszékonytalanságánál, melly bajok egyedül, vagy összetéve jöhetnek elő; 's csupán akkor szabad a' műtevés, ha a' fénysejtés még el nem töröltetett. — Ellenjavalva van: szemsorvnál, tülkesapnál, aggszemnél, szempuhaságnál húzamos szemlobnál, még ép szemnél senyves egyénben.

A' különbféle e' műtét körül megkivántató körülmények miatt, különbfélekép módosítatik, 's pedig: 1-ör a' szivárvány-metszés (Iridotomia) a' szivárványhártya egyszerű bemetszésében áll; 2-or a' szivárvány-csonkítás (Iridectomy) a' szivárványhártyából egy darabot kimetszván, 3-or a' szivárvány-oldás (Iridodialysis) a' szivárványhártyának a' sugárkötőtöli elválasztásában áll; 4-er szivárvány-zárás (Iridoparelysis) a' még jelenlévő láta megváltoztatott helyheztesésből áll; 5-ör tülk-csonkítás (Sclerectomy) a' tülk, 's érhártyából, 6-or szarú-csonkítás (Keratomy) a' szarúhártyából egy darabcsát kivágván.

E' módosítások közül mellyik birjon legtöbb előkelőség-gel, a' műtő határozza meg, ki ezt az eset egyéniségéhez szabandja, mivel e' tekintetből bizonyos rendszabályokat lehetlen felállítani, 's azért csupán az általános szabályok megemlítésére szoritkozom. 1-ör A' szivárványhártya nagy,

's nyirkkiizadmánynyal járó gyuladós képessége miatt, a' hol lehet, a' legkevesbé sértő mütét kezelteék. 2-or A' láta mindig olly helyen képezteék, hol a' látást legjobban pótolja, 's azért a' látaesuk belszélén. 3-or a' láta elég nagyra képezteék, $\frac{2}{3}$ vonalra átmérőjében, vagy a' szivárványhártya $\frac{1}{3}$ területét fogja magába

A' mütét méltánylata. A' szivárvány-metszés tetemes sértéssel nem járó mütét; általa ugyan központi mülata képelteék, de könnyen ismét becsukódik; a' szarúhártya vagy lencserendszer, valamint ez a' szarú-, vagy tülkhártyán át vitetik végbe, könnyen megsértethetik, 's ha a' lenese-rendszer meg van homályosodva, következőleg a' hályog kivétele javallva, ez mégis lehetlen; tehát ezen mütét csupán akkor van javallva, ha a' lencserendszer ép állapotban, 's a' szivárványhártya feszítve van. A' szivárvány-csonkítás sokkal kisebb sértési behatással jár, mint első pillanatra hinnök; a' sebszélek nem nőnek olly hamar egybe, a' képzett láta mozgékonyvá is válhat; a' támadt vérömlény, 's a' tán meghomályult lenese a' szarúseben át könnyebben eltávolithatik. Teljesen ép szarúhártyánál, a' mülataképlés lehetőségénél, 's egyidőbeni hályognál van javallva. A' szivárvány-oldásnál a' képlett mülata ritkábban csukódik ismét be; e' mütét mégis hatályosb sebzési behatással jár, s' nem ritkán lob által kísértetik; azonkívül ezen a' hátsó szemcsarnokból kezelt mütétnek még következő árnyékoldalai vannak: alig látszik a' műható tö, azért kezelése bizonytalan; a' szarúhártya, a' lencserendszer könnyen megsértethetik: a' műszer könnyen kiesuszik a' sebből, 's a' petyhüdt szivárványhártyába gyakran be sem hat; azonkívül egy illy mülata a' látást alig pótolja vissza, mivel mindig csupán a' szivárványhártya szélén a' lenese körén kívül képződik, 's ennél fogva a' mütétnek a' szarúhártyán általi kivétele elő-

kelősséggel bír, mivel mellék sérelem nélkül vitethetik ki, a' szivárványhártya legkönnyebben fogathatik meg, ha szükség egy része el is távolíthatatik, 's a' szükségesképeni vérömlény a' szarúseben kibocsájtathatik. Javallva van a' szivárványhártyának hályoggali összenövésénél, 's annak elroncsolása miatt kivihetlen szivárvány-csonkításnál. A' szivárvány-zárás javallva van, hol központi állatacsukulatnál, — de még átlátszékony lencsénél—ép, szabad 's nyulékony szivárványhártyánál a' láta az állatacsukulat szélén túl huzathatik. A' tülk- 's szarúcsontítás a' kísérlet, de ki nem vihetés végett említést érdemlenek, mert mindeddig nem ismerjük azon szerelést, mi által az eleinte átlátszó heg, mint ilyen, megtartathassék.

A' beteg helyezete, 's a' segédek ugy rendeltetnek el, mint a' hályog-műtétnél, 's még szükség egy szemhéjtartó, 's nyugtalan egyéneknél a' szemteke feszes tartására egy kis horogcsa. A' különösen szükséges eszközöket a' műtét különböző alkalmazatánál adandjuk elő.

Az egyes műtétekről különösen.

A' szivárvány-metszés. Eszközök: a' felebb említett szükségeseken kül, egy hegyén két élű tő 's egy hályogkés.

Szivárvány-metszés a' hátsó csarnokból. A' tő, mint a' hályog-műtétnél, a' tülkhártyán át a' hátsó szemcsarnokba merítetik, a' szivárványhártya külszélénél a' melső csarnokba vitetik, ebben a' szivárványhártya belszéleig vezettedik, 's élével ezen hártyára nyomatik, 's így ez harántosan átmetszetik: jobb ha két metszés tétetik, mellyek egy szegbe végződnek, mivel az által az ismét összenövés kevésbé lesz lehetővé. Az egyidőbeni előheg jelenléténél ezt egyúttal felmentjük. A' talán homályos lencsét

összedaraboljuk, 's a' szétmetszett darabokat a' seb szélei közé nyomjuk, hol ezek, mint némellyek állítják, az ismétli összenövést meggátolják. E' műtéti modor még eddig kevés utánzókra talált.

Sz iv á r v á n y - m e t s z é s a' m e l s ő s z e m c s a r n o k b ó l. Ez vagy úgy vitetik végbe, hogy az említett két-élű tő a' szaruhártyán vitetik át, 's a' szivárványhártya azon módon, mint előbb, metszetik ketté, vagy jobban 's biztosban, ha, mint a' hályog kivételénél, a' szarúmetszés tétetik meg, mellyen át egész a' szivárványhártyáig egy kicsiny hegyes becsukott olló vezetetik be, ekkor felnyit-
tatik, egyik szára fél vonalnyira a' szivárvány szélén felül beszuratik, 's a' szivárványhártya az ollószárak összenyomása által keveset oldalt fél vonalnyi távolságban a' felső szivárvány-széltől átmetszetik; most az olló fordítatik, 's ugyanazon beszurási ponttól ugyan olly metszés tétetik a' másik oldalra, tehát mintegy V idomu karély képeztetik, melly összezsúgorodván, a' mülátát képzi. Ha a' lencse meghomályult, tokja az ollóval szétdaraboltatik, 's a' hályog kivétele az ösmert mód szerint intéztetik.

A' sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s. Műszerek: 1 hályogkés, 1 horogcsa, Daviel ollója, 's a' Beerféle csipesz.

Sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s a' hátsó szemcsarnokból, Fülk-sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s. E' műtét, mint nehezen kivihető, mély sérelemmel járó, sohasem célirányos, 's más műkezelés által könnyen kipótolható, semmi esetre sem ajánlható.

Sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s a' m e l s ő c s a r n o k b ó l, S z a r ú - s z iv á r v á n y - c s o n k i t á s: A' hályogkés, mint a' hályog kivételénél, a' szaruhártyába meritetik, 's a' régi látáig vezetetik; itt a' szivárványhártyát átszúrván, a' hátsó szemcsarnokba egy vonalnyira tolatik elő; erre ismét a' m e l s ő c s a r n o k b a v e z e t t e t i k, 's a' szarúmetszés be-

végeztetik. Az így képzett szivárvány-karélyt a' csipeszszel megfogjuk, 's Daviel ollójával alapjánál elmetszük. — Jobb, ha azon oldalon, hol a' látaképlés céloztatik, történik a' szarúmetszés, 's ezen a' szivárványhártya a' horogésával előre huzatik, 's belőle Daviel ollójával egy darab kivágatik.

A' szivárvány-oldás. Müszerek : 1 hályogkés, horogésa, Daviel ollója, 's csipesz.

Szivárvány-oldás a' hátsó szemesarnokból. Erről szintolly véleményzéssel vagyunk, mint a' hátsó esarnokboli szivárványesonkitásról.

Szivárvány-oldás a' melső szemesarnokból: Szarú-szivárvány-oldás. Következőleg vitetik végbe : a' képzett szarúseben át bevisszük a' horogésát, ezt a' szivárványhártya belszélébe bökjük, 's ki- 's előfelé huzással a' sugárkötőtől elválasztjuk. A' jelenlévő előheget egyúttal szinte felmentjük ; a' meghomályult lencsét hátra fordítjuk ; azonban a' szivárványhártya könnyen visszatér a' sugárkötőhöz, 's ezzel összenő, 's azért ennek meggátlásául legeélszerűbben kapesoljuk egybe a' szivárvány-oldást a' szivárvány-zárással, melly *Langenbeck* után legtöbb célirányossággal, biztossággal 's utánzókkal dicsekszik. Ezen eélből a' hályogkéssel a' szarúhártyába egy beszurást teszünk, melly esekély aláfeléi nyomással tágitatik, — azonban a' müszert szükség szaporán kibuzni a' viznedv teljes kifolyása meggátlására, — ezen seben most a' horogésa aláféle irányzott hegygyel bevitetik, a' szarúhártya mellett szaporán ez, 's a' szivárványhártya közt az átelleni sugárkötőszélig tolatik ; itt hegye a' szivárványhártya felé fordítatik, 's ebbe beakasztván, a' sugárkötőtől elválasztását ismételt huzongálások által eszközöljük ; ha már ettől elvált, enyhén a' szarúsebszélek közé huzzuk, 's itt egy kevés időre magára hagyjuk, meglátandók, valjon visszatér-e? 's

hogyan a' beszorulás elég erős-e? ennek esetében a' horog-
 esa hegye felfelé fordítatik, domború részét a' esipeszszel
 megfogjuk 's Daviel ollójával elmozdítjuk. A' horog helyett
 használhatjuk G r a e f e szivárványmetszőjét, R e i s i n g e r
 horgesipeszét is; azonban a' horog mindég a' legegyszerűbb-
 's legkönnyebben kezelhető műszer.— Igen ezélsze-
 rűen kapcsoltatik szinte a' szivárvány-oldás a' szivárvány-
 csonkítással, ha a' szivárványhártya a' sugárkötőtől elvá-
 lasztatván, annak széle megfogatik 's Daviel ollójával belőle
 egy darab lemetszetik; szükségesleg itt a' szarúscbnek na-
 gyobbnak kell lenni.

A' szivárvány-zárás. Műszerek: 1 hályogkés,
 's tompa horog. A' szarúkéssel seb képeztetik a' szaruhár-
 tyán, a' tompa horog ezen át egész a' látáig vezetetik,
 széle megfogatik, 's mindaddig huzatik kifelé, míg az ál-
 látacsukulat széle fölibe nem ér. A' talán jelenlévő előheg
 egy bevitt hályog-tő által mentethetik fel, 's ugyanaz ál-
 tal a' hályog lenyomását is kezelhetjük.

Az utógyógy mód mint a' hályognál.

Csap.

Igy nevezzük azon bizonyos kifejlődési esuesra korlá-
 tolt 's körülirt emelékét a' szemteke külső hártványainak, melly
 ezek alkatbeli elfajulásával jár; 's ezért van: szarú-,
 tülk-, szivárvány- 's sugárcsap. A' szarú-
 csap területére nézve: részletes, vagy teljes; ala-
 kára nézve: kúp-, vagy tekeképű.

Minden ártalmas behatás után kifejlődhetik, (különö-
 sen takáros 's himlős szemlob után), melly a' szarú 's sziv-
 árványhártya összenövését hozza elő, a' viznedv folyto-
 nos elválasztása mellett.

A' csap gyógyításmódja a' kifejlődés fokához mére-

tik, 's 1-ör etetésben, 2-or szurásban, 's 3-or mütét általi eltávolításban áll. A' részletes 's igen kicsiny szarúcsapnál etető szerek alkalmazata javalltatik, különösen az etető hamag 's dárdány-vaj. Ha a' szurástól valamit várhatni, az minden harmad, negyed nap mindaddig ismételtessék, míg az emelék apadása nem vétetik észre, vagy ez annyira megtömult, hogy tovább nem nőhet. A' szurást a' csap hegyén, vagy alapján tehetjük meg. — Teljes szarúcsapnál különféle káros következmények végett műeltávolítása van javallva.

M ü s z e r e k: a' közönséges, vagy kevésbé nagyobb hályogkés, a' csipesz és Daviel ollója.

A' beteg helyzete épen olyan, mint a' hályogműtételnél. Maga a' mütét következendöképen vitetik véghez: a' mütő a' csap külső alapjánál annak közepébe meriti a' kést aláfelé irányzott éllel, 's a' beszurási ponttal átellenben fekvő részen ismét kiszúrja; most a' kést tovább tolja, 's így az aláfelé történt szarúmetszéssel a' szarúhártyát a' szemtekétől eloldja; az így képzett karélyt a' csipeszszel megfogja, 's a' domború lapjával szemtekéhez néző Daviel ollója által a' csap felső részét is elvágja. — Ha a' csap-eltávolításnak a' tülkhártyán belől kellene történnie, úgy ez következökép kezeltetik: egy kicsiny keskeny lapjára hajtott késsel, — mielőtt egy a' csap csucsába meritett horog által a' mütő bal kezével a' szemtekét eléggé előre huzza — aláfelé irányzott éllel úgy, hogy a' kés homorú lapja előfelé nézzen, a' jobb szemén a' külső, a' bal szemén a' belső szemszegletnél az eltávolítandó csap határán szúr be, 's a' metszést köridomban a' csap körül viszi. — Ha a' mütét alatt vérzés áll be, ugy ez hideg vízzel könnyen csillapitathatik; ha azonban a' tülk- 's érhártya közé — a' rögtön félbe szakított nyomás következtében — vér ömlik ki: ekkor az érhártya az idegrecével szörnyü fájdalmak alatt, mint egy vért

hányó hólyag, a' sebbe tolódik, 's azért azt el kell távolítani. A' szörnyü fájdalmakat vigyázó 's szapora műtevés, 's minden a' szemtekén történhető hasztalan vongálás elkerülése által kerüljük ki.

U t ó g y ó g y m ó d. Mindjárt a' mütét után a' becsukott szem angoltapaszcikkal beragasztatik; a' beteg ágyba fektetik, hol magát nyugton viselje, 's aztán hideg borogatmányok 's lobellenes élet-kormány rendeltetik. A' bekövetkező nagyobb lob esetében igen szigorú lobellenes gyógy-mód kezeltetik.

Kancsalság.

A' szemteke azon hibás állása, mellyben annak tengelye a' rendes irányzattól állandóan eltér, mindazáltal minden oldalra mozdíthatatik.

A' haj különbféle fokára nézve, a' gyógyításmódor különbözik: 1-ör e t e t é s, 2-or se b é s z i mütét által; 's ez utolsó a) egy köthártyaredő-kimetszés, b) az összezsugorodott izom átmetszése által vitetik végbe. — Az első műkezelés a' kancsalság kisebb fokánál, szemlobokra nem hajlandó, lankadt életerejü, öreg 's sápadt köthártyáju egyének-nél van javallva; 's az által vitetik ki, ha az összezsugorodott izom átelleni szemszegletbe egy darab pokolkő ugy alkalmaztatik, hogy hatása elég mélyen történjék. Ollykor erre tüstént megszün a' kancsalság; de ha ez nem történnék, a' hideg borogatmányok által eszközlött gyuladás szünte után ezen etetés mindannyiszor ismételtetik, mig a' szem rendes irányzatát vissza nem nyeré. — A' kancsalság kisebb fokánál fiatal, izmos egyének-nél a' kötredő kimetszése előke-lőséggel bir. Miután a' fej feszes állást nyert, 's a' szem-pillák egymástól eltávolitattak, egy csipesz segedelmével az átelleni szemszegletben egy redő képeztetik a' köthártyáu,

's ez 2—3 vonalnyira az alatta fekvő sejtiszövettel a' Daviel ollóval — domború lapját fordítván a' szemteke felé — elválasztatik; a' csekély vérzés hideg szivacsok alkalmazatával lecsillapítatik, 's a' nem sokára bekövetkező csekély gennyedés útján heg képződik, mellynek támadtával csak nyeri vissza a' szem rendes irányzatát; 's ha az nem történnék, a' műtét isméltezik, ha a' heg többé nem vörös, puha 's engedékeny.

A' megrövidült, összezsugorult, vagy hibásan beigtatott izom átmetszése javallva van: 1-ör ha a' kancsalság olly nagy foku, hogy minden más kezelés mellett el nem törölthetik. 2-or Ha a' műteendő köt-szarúhártya, lencse, üvegtest 's idegrece alkata olly, hogy semmi rossz következtől félni sem lehet; 's végül 3-or az egyik szemteke izom bénulatnál; hol mindig az átelleni épen munkálódó izom metszetik át.

A' beteg ülő helyzetbe tétetik, szemével az ablak felé fordulva. Három segéd szükséges: egy a' fő 's felső-, egy másik az alsó szemhéj megfeszítésére; egy harmadik az eszközök kézbesítésére.

Műszerek: 2 szemhéjtartó, 2 feszítő-horogcsa, 1 Daviel ollója 's 1 tompa horog az izom előhuzására 's hideg viz.

E' műtét mintájául szolgáljon a' belső egyenes szemizom átmetszése. Miután a' fő 's szemhéjak megfeszítettek, a' köthártyába közel az izom beigtatási pontjához a' horogcsa beakasztatik, 's a' felső szemhéjt tartó segéd bal kézbe adatik, ki enyhe huzással a' szemet előfelé huzza, 's mozgásait megakadályozza; 's most a' köthártyába másodszor ugyanazon helyen, — de még is úgy, hogy a' két beakasztási pont között 1—2 vonalnyi tér maradjon — beakasztatik a' horogcsa, 's ezt a' műtő baljával belfelé vonja; így egy kötredő képződik, melly, valamint az alatta fekvő

vő sejtszövet is, a' domború részszel a' szemtekéhez fordított ollóval átmetszetik, most a' becsukott olló a' seben át az izom 's szemteke közé vezetetik — a' sejtszövet elroncsolása, 's az így könnyüleg történhető ismétli összenövés meggátlása végett — erre a' tompa horog vitetik be, a' sejtszövettől felszabadított izom megfogatik, előre huzatik, 's ina a' túlkhártyához közel átmetszetik. Ha a' szem rendszer irányzatába most vissza nem jönne, a' tompa horog újra bevitetik, hogy így a' még tán át nem metszett rostok megfogassanak 's átmetéltethessenek.

Az izomhas átmetszése hasonlóképp történik, csak hogy itt az ollót a' horog háta megett szükség annak átvághatása végett bevinni.

A' két horgacs általi redő-képzésnél nagyobb előkelőséggel bír a' csipeszszeli redőképzés, mivel így minden vongálás elkerültetik. Idősb önhatározott egyéneknél, kik a' szemet kifelé fordíthatják 's ezen helyzetben nyugalmasan tartják, a' szemteke megfeszítése is szükségtelen.

U t ó g y ó g y m ó d. Gyakori hideg vizzeli mosások; jeges vízbe mártott nyomfoltok alkalmazata; homályos szobabani nyugalom, 's lobellenes életkormány.

A' szemteke kiirtása.

Azon műtétli kezelés, melly által a' szemgödörből vagy az egész szemteke (teljes) vagy csupán egyes részei (részletes kiirtás) elmozdítatnak.

A' teljes szemteke-kiirtás javallva van mindazon esetekben, hol a' szemteke elfajulása az élet veszélyeztetésével jár; következőleg: 1-ör a' szemráknál; 2-or kezdő velőstaplónál; 3-or elterjedt rosznemű köthártya-elfajulásnál; 4-er a' teljes szarúcsap, érszem, 's az ezzel párosult fűrtös-csap fenyegető rákfénés elfajulásánál; vagy ha e' két

utolsó esetben a' vérzés nem csillapíthatatnék, 5-ör a' megpukkanáshoz közelítő, vagy megpukkant 's rákfenésen el-fajult szemvizekőrnál; 6-or ha a' szemet idegen, el nem távolítható testek elroncsolák, 's izgatások által lobos jelene-
teket feltételeznének; 7-er a' vissza nem pótolható 's csont-
zuzással párosult szemsértéseknél; 8-or a' feltételezetlenül,
szemkiirtás nélkül nem kezelhető, kiirtandó rosznemű szem-
gödör-dagoknál; 9-er a' rosznemű bibircs szapora terje-
désénél; 10-er a' szemgödörbe terült szemhéjránál.

A' mütét méltánylata. A' szemirtás az okozott 's
mindég hátramaradó ferdités miatt igen szomorú mütét, de
a' fájdalma 's a' szemnek nemesb életművekkeli kapcsola-
ta miatt igen veszélyes is; 's habár a' sértő behatás nem
igen nagy is, az eredmény biztossággal előre meg nem
határozható. Korcsvegyes egyéneken alkalmazott mű-
tétek után az eredményt soha sem lehet kedvezőnek várni.

Műszerek: 1 hegyes egyenes késese, Ludwig
nagy ollója, tők 's fonalak, horog 's fecskendő, tépet, an-
goltapaszesikok, hideg víz 's elővigyázatúl két tompa ho-
rog. — Három segéd szükséges: az első tartja a' főt 's a'
felső-, a' második az alsó szemhéjat; a' harmadik a' mütét
helyére hideg vizet fecskendez.

A' beteg egy széken ül egyenest, arczával az ablak
felé; ha gyermek a' beteg, úgy ruhába tekertetik 's az asz-
talra tétetik.

Mütét. Miután a' müteendő czélszerű helyezést nyert,
az egyik segéd a' főt megtámasztotta, 's a' felső szemhéjt
— egy a' pillaporc háta megett áthuzott fonál segedelmé-
vel — fölfelé huzta volna; a' mütő egy horog által a' szem-
tekét fölfelé huzza, 's a' késesét az alsó szemhéj fölött,
egy keveset aláfelé tartott éllel, a' bal szemén a' bel-, a'
jobbon a' külszemszegletnél a' szemgödör 's teke között a'
szem lágyszegletébe bémeríti, a' szemtekének megfelelőleg.

— félívben — egész a' másik szemszegletig viszi; mi által a' szemteke alsó szemhéjjali egybeköttetést, 's az alsó haránt szemizom inát feloldja. Erre a' műtő a' szemtekét még inkább fölfelé vonja, Ludwig ollóját a' sebbe viszi, 's 4—5 vágással először a' látideget, azután az ütért 's a' sejszövetet elválasztja; most a' szemtekét előre huzza, 's egy a' késcsével intézett vágással a' felső szemhéjtől eloldja. A' vérzés jobbadán nem nagy, 's a' hideg vízzeli befecskendezések elegendők azt esillapítani. Erre a' műtő olajba mártott ujjával a' szemgödört megvizsgálja; 's minden hátramaradt elfajultat eltávolít. Most a' beesukott szemhéjnyilást angoltapaszesikokkal beragasztja, 's szüntelen hideg borogatmányokat alkalmaztat. A' tépetteli kitömés nem minden esetben szükséges, mivel a' szemgödörben történő vérhegedmény itt a' legjobb vérzést esillapító szer. A' műtét előtt a' szemhéjak külső eresztét $\frac{1}{2}$ — 1 hüvelyknyire bemetszeni csupán akkor szükséges, ha az által a' szemteke nagysága miatt a' műtéten könnyíthetni. Előóvasként a' tompa horgokat is ajánlhatom elkészíteni azon esetre, ha a' behuzott fonal nem volna elegendő a' szemhéj megfeszítésére. Ha a' szemhéjak is szenvedelembe vonattak, együtti eltávolításuk van javallva; 's egy az egész bántalmazott körülvevő metszés vitetik a' külső, vagy belső szemhéjeresztől a' szemgödör szélén a' szemhéjakon át, ezek a' csonttól elválasztatnak, 's az egész szemirtás végbevitetik. Ha a' köthártya csupán részletesen van elfajulva, a' kiirtás előtt készítessék ki a' beteges köthártya az egészséges szemtakaróktól. A' szemteke kiirtása után egyszersmind a' könnyirigy is eltávolittatik, mivel már többnyire el van fajulva, 's ezen haszon nélküli életmű jelenléte csupán káros lehet.

Utógyógy mód. Nagy vérzésnél töméssek ki a' szemgödör tépettel, 's alkalmaztassék enyhén nyomó kötés;

egyébként csupa nyugalom, lobellenes életkormány, 's hideg borogatmányok. Beálló genyedésnél a' geny szabad kifolyása eszközöltessék, 's a' kötés gyakran változtattassék; a' bujálkodó szemcsésedés pokolköveli érintések által gátoztassék.

A' szemteke részletes kiirtása által vagy az egész szarúhártya, vagy egyszersmind a' szivárvány-hártya, sugárnyujtványok, és a' tülkhártya egy része távolíttatik el. — E' műtét javallva van: 1-ör a' szemvizkór nagyobb fokánál; 2-or részletes 's teljes szarúesapnál; 3-or a' rosznemű szemröpnél, szarúposztónál 's köthusesánál. Ezen műtétet úgy kezeljük, mint a' szarúesap eltávolítását.

U t ó g y ó g y m ó d. A' szem angol-tapaszesikkal bera-gasztatik; ágybani nyugalom, hideg borogatmányok 's szigorú lobellenes életrend.

Szemszörfordulat, 's szemszörkalász.

A' pillaszörök befelé fordulása a' szemhéjszél rendes helyzeténél szemszörfordulatnak — a' szemhéj belső szélén kinőtt szörrend, úgy hogy a' szemtekével érintésbe jő, szemszörkalásznak neveztetik.

Mindkettő szem-, kivált Meibom mirigy-gyuladás után támad, 's ez utolsó esupán gindár küllemű 's bujálkodó haj-növésű egyéneknek jő elő.

A' gyógyítás palástoló 's gyökeres; az első ott javalltatik, hol kevés betüremelő ször van jelen, 's az által vitetik végbe, hogy a' szemször-esipeszszel a' pillaszöröket gyökerökhöz közel megfogjuk, — hogy el ne szakadjanak — 's azokat egyirántos huzással kivonjuk; 's e' kezelést mindannyiszor ismételjük, míg végre többé ki nem nőnek; mi által e' palástoló gyógymód gyökeressé válik.

Hol ezen műkezelés nem elégséges, a' pillaszörök' gyökerei kiirtása javalltatik.

Műszerek: 1 egy kevésbé domború szarulemez, 1 késcse 's csipesz.

A' műtét következőleg vitetik végbe: a' szarulemezt a' szemhéj alá toljuk, 's a' késcsével a' szemhéjszéltől egy vonalnyira a' bőrt balról jobb felé bemetszük egész a' pillaporcig, melly metszés kül- 's belről bolthajtásként végződik a' szemhéj szélén, 's a' könypontokat meg nem sérti; most a' csipesszel a' körülírt karélyt megfogjuk, 's a' pillaporctól óvatos metszésekkel, vagy Daviel ollójával ugy választjuk el, hogy a' pillaszőrök mind eltávolítottak legyen, 's a' pillaporc a' belső szemhéjszéllel együtt sértetlen visszamaradjon. A' hátramaradt szörgyökerek, mellyek a' fekete pontok által ösmertetnek meg, pokolkövel roncsoltatnak el.

Az egész szemhéjszél a' pillaporccal egyetemben csupán akkor szabad kiirtani, ha a' pillaporc maga feltételezné a' szemszörfordulatot, következőleg minden más szerelés által a' baj el nem távolíthatatik, 's a' szemet teljes elroncsolással fenyegeti.

Az utógyógymód: hideg borogatmányok, lobellenes szerelés.

A' kiszegély.

Azon kórosan elváltozott helyzete a' szemhéjnak, hol mind a' két, vagy egyik szemhéj ollyneműleg fordul ki, hogy köthártyájuk látszóvá lesz, 's a' pillaszőr a' szemtekétől el van fordítva. Ha az ily képzett eltorzítás olly nagy, hogy a' szemhéjak rése be nem csukathatik, ezen állapotot nyulszemnek nevezzük.

Az okokra nézve, mik e' bajt feltételezik: 1-ör a' szemhéj-kültakarók megrövidülése; 2-or a' köthártya elfajulása; 3-or a' külszemszeglet elválása; 4-cr a' pillaszél életművezeti elváltozásai; 5-ör a' szemzárizom félbesza-

kasztott működése; 6-or dűlszem, vagy a' szemgödörben előjvő dagok által előhozott kiszegélyt különböztetünk meg.

A' kiszegély gyógyítása mindég annak legközelebbi oka szerint irányoztatik, 's vagy külszerek alkalmazatában, vagy mütevésben áll.

Az első esetben a' kiszegély kis fokánál nem ritkán sikerül lágyító borogatmányok, olajos 's zsíros bedörgölések által a' külbört engedékenyebbé tenni, és az ujjakkali hosszabb ideig folytatott nyujtás, 's a' kerseztbe alkalmazott ragtapaszcsikkokali természetes helyzetbeni feszes tartás által a' torzulást elmellőzni.

A' kiszegély nagyobb fokánál (Chelius szerint) következő mütét van javallva: A' szemhéj egész területében közel a' pillaszélhez a' bőr, 's alatta fekvő sejtszövetben egy metszést viszünk, a' sejtszövetet a' sebszélektől annyira elválasztjuk, hogy a' szemhéj kényelmesen természetes helyzetébe vitethetik vissza; erre a' szemzárizom rostjai egynehány függőleges, a' küleresz egyetlen egy vonalnyi hosszú harántmetszés által feloldatnak; most a' pillaszél közelében görbe tűk által két fonálcokor alkalmaztatik a' kültakarókra, mellyek az alsó szemhéj-kiszegély mütéténél a' homlokhoz, a' felsőénél az arczhoz erősítetnek meg; 's a' sebrés viaszattal bekent tépettel fedetik be. — Ha a' takarók meghosszabbulását 's a' pillaszél megrövidülését akarjuk elérni, Jaeger szerint következőleg müteszünk: Egy fonállal az ép szemén megmérjük a' pillaszél hosszát, 's az ez, 's beteges szem pillaszél hossza közötti különbség határozza meg az eltávolítandó pillaszéli hosszbeli mennyiségét; mi végett egy csipeszszel előfelé huzzuk a' megkurtitandó pillát; e', 's a' szemteke között a' domború késcsévej egy egész a' köthártyán átható metszést viszünk az egyik

szemszeglettől a' másikig; 's a' pillaszélből az eltávolítandó különzési darabesát az ollóval kivágjuk. Mire a' felső sebszélit esipeszszel megfogjuk, 's a' késsel a' szemesukizom 's homlokesonközti minden kóros egybefüggést feloldjuk; 's most a' pillaszélbeni függőleges sebrés két, 's a' harántos több esomós varattal egyítetik.

Az utógymódot az előadódó körülményekhez szükség szabni; 5—6 napon a' varrányokat elmozdítjuk.

A' pillák tökéletes elroncsolásánál a' bőrátültetés van javallva. Ez pedig következőleg történik: A' beteges szemhéj egészen eltávolítatván, e' műkezeléssel egyszersmind egy háromszegű sebfelület képeztetik, mellynek alapja a' szem, — hegye pedig a' homlok vagy pof felé néz; erre a' külszemszeglettől a' halántékfelé egy vizirányos 's az előbb készített sebfelület alapi átmérőjénél valamivel hosszabb metszés vitetik; e' metszés végpontjától egy másik alá- vagy felfelé, valamint az alsó, vagy felső szemhéj képzése intéztetik; ekként az átültetendő bőrkarélynak esülő alakot kölesönzünk; most a' bőrkarély az alatta fekvő sejtszövet-től elválasztatik, 's a' szem belszeglete felé annyira tolatik, míg a' hiányzó szemhéj helyét befogja; erre az orrfelé néző szélét az ott lévő sebszéllel, ugy szinte a' szemhéjszélét képző szélét a' tán hátramaradt egészséges köthártyával elegendő esomós varatok által együtjük; a' halántéktáji sebre tépet, a' szemhéjképző karélyra pedig hideg borogatmányok alkalmaztatnak.

2-ik a l a k. Ha itt a' kiszegély hevenyen lép fel, ugy a' pillaszélt a' mindkét kéz hüvely- 's mutatóujjaival megfogjuk, a' felső szemhéjt le- 's kifelé 's az alsót fel- 's kifelé húzzuk, a' helyzetére nézve kórosan elváltozott köthártyát mutató-ujjunk hegyével befelé kényteljük, 's a' hüvelylyel a' pillaporeot befelé hajtjuk. Ha azonban a' kiszegély a' köthártya idült elfajulásának következménye: a' kór kisebb fo-

kánál szemkő, kénsavas horgag, mákony festvény, kénsavas rézág alkalmaztatik, egyszersmind a' köthártyát beme-télgetvén. Ha ezek siker nélkül alkalmaztatnának, a' pokolköveli etetések, vagy izzóvas alkalmaztassanak. — A' kiszegély nagyobb fokánál, hol a' köthártya kemény 's szem-esés alakot öltött magára, a' bujálkodást esipeszszel megfog-juk, 's Cooper ollójával kimetszük. Ha a' szemhéjakon elő-jövőtümlős dagok okozzák a' kiszegélyt, ezek a' szokvá-nyos sebészi kezelés által távolítatnak el.

3-ik Alak. Itt a' Walthierféle műbánás van javallva. A' pillaszörök olly nagy területben, millyben a' pillasebzést szándékoljuk, eltávolítatnak; a' pilla azon helyen erősen megfogatik, hol a' metszés kezdődjék, 's a' pillaszél egy huzással egész a' külszemszegleten túl elvlasztatik, 's az így támadt háromszegü sebrés pontosan egyítetik. -

4-ik Alak. Ha a' kiszegély a' pilla hibásan képzett hegyjevei által feltételeztetik, a' hibásan történt heghely kimetszetik.— Meghosszabbult pillaporenál Adams után egy háromszegü darab, mellynek alapja a' pillaszél felé van fordítva, metszetik ki éles ollóval a' kül szemszeglethez közel; 's a' sebszélek a' pillapore 's köthártyán keresztül szorosán egyítetnek.

5-ik Alak. Ha a' kiszegély a' szemesukizom göresös állapota következménye, göreselleniesen szerellessék. Ha valódi 's állandó összehuzódásba ment által ezen állapot, vágassanak át az izomrostok a' kül szemszegletnél függő-leges irányban. A' csukizom elgindárlásánál, melly álla-pot esupán az alsó pillán hozhat kiszegélyt elő, serkentő szemvizeket, 's a' köthártyára mákony alkalmazatát ajánl-juk. Ha e' szerelés nem elégséges, a' szemhéj közepében 4—5. vonalnyi a' szemgödörszélnek megfelelő metszés té-tetik; az így képzett karély annyira lekészítetik, a' mennyi-vel a' köthártyát hosszúnak hisszük, 's ekkor a' sebrésen

csipeszszel keresztülvont köthártya-karélyt ollóval lemet-
szük. Erre a' köthártya felső sebszéle a' bőr felső seh-
szélével, az alsó az alsóval, 's az egész sebrés csomós
varattal egyeztetik.

6-ik Alak. Itt a' kiszegély csupán kórjelként lép fel,
's csupán akkor válik szerelés tárgyává, ha az elmellőzött
okozat után is visszamarad.

Beszegély.

Azon kóros helyzete a' szempillának, mellyben a' kül
pillaszél a' szemteke felé van fordítva, vagy maga a' külbőr
a' szemtekével érintkezésbe jő.

E' baj alkalmi okai épen azok, mellyek a' kiszegélyt
feltételezik.

Gyógyítások etetés, vagy bőrkarély kimetszés
által vitetik végbe. Az etetés a' beszegély kisebb fokánál
következőkép történik: egy tömény kénsavba mártott fape-
cek — miután a' szemrés tépettel kitömetett — a' beszegült
pillaszéltől 1—2 vonalnyira az egyik szemszeglettől a' má-
sikhoz vonatik, 's ez mindaddig isméltetik, míg vagy a'
szemhéj rendes helyzetét visszanyeré, vagy ebbe tetemes
barázda pörzsöltetett. Ha a' pörzspörk leválta után a' be-
szegély még mindég jelen van, az etetés isméltetik.

A' bőrkarély-kimetszés javalltatik, ha a' bőr
nagyobb petyhüdtségénél az etetés általi megrövidítés kivi-
hetlen: a' csipeszszel olly nagy bőrrödő fogatik meg, hogy
a' szemhéj természetes helyzetét tökéletesen visszanyerje,
's a' sebszélek egyítése után egy kis kiszegély maradjon
vissza (mivel a' bőr későbbben még mindig engedni fog), e'
redő a' hajtott ollóval egész hosszában lemetszetik, ugy,
hogy az eltávolított bőrrész tojásdad idomú legyen, 's a'
pillaszólhoz közelebb fekvő sebszél ettől két vonalnyi távol-

ságba essék; leesillapított vérzés után a' sebszélek csomós varattal egyeztetnek, hogy tehát lehetőleg az első hegedés utján történjék a' sebgyógyulás: 30 óra múlva a' varatok eltávolíthatnak.

Az egyszersmindi esukizom megrövidülésénél ennek rostjai haránt metszések által vágassanak át.

A' pillaköthártya hegeitől feltételezett beszegélynél is szükség egy bőrredőt kimetszeni, mi által a' köthártya zsugorodásával mintegy ellenerőt eszközölünk. Ha ez, a' pilla tetemes megrövidülése miatt, kivihetlen: a' szemteke izgatása elkerülése miatt szükség a' pillaszél kiirtását kezelünk. — A' szemesukizom göresös összehúzódásából eredt beszegélyt göreselleni szereléssel szükség megtámadnunk. — A' pillapore összezugsugorodásától támadt beszegély műtete következőkben áll: a' késcse, vagy ollóval a' pillaszél mindkét szemszegletnél függőlegesen bemetszetik, 's a' bemetszés közötti része a' szélén áthúzott fonal segédelmével az arehoz, vagy homlokhoz erősítetik meg; melly a' sebszélek tökéletes összehegedéseig természetes helyzetekben tartja a' pillákat. Vagy e' két függőleges metszésen kívül a' pillaköthártyán egy vizirányost is vihetünk, 's ehhez egy bőrredő kimetszését is — mint feljebb leírók — csatolhatjuk.

Az utógyógymód lobellenes.

A' könytömlő műtete annak vizkórában.

E' baj a' könytömlőben összegyülemlt nyák által képzett dag, melly nyomás alatt nem kisebbül. Oka többnyire előjárt könytömlőlob.

Javallva van e' műtét, hol a' könyrpontok 's csatornák ép állapotban vannak, 's a' könytömlő vizkóra az orrmenet járhatlanságától függ. Ennek kipuhatolására szükség a' tömlőt a' gerélylyel elég mélyen beszúrni, a' sebet tágitani, a'

nyákot langy vízzel, vagy ha szívós, csipeszszel kiüríteni. Másnap a' bel szemszegletbe Sydenham híg mákonya csepegtetik; ha az a' könytömlő sebében feltűnik, a' feljebb említett élelművek egészséges állapotban vannak; ha nem, ezeket Anel kutasza által szükség megvizsgálni. Ha illy puhatolás által kiviláglik, hogy ezek összenöttek, nincs többé remény a' könytömlő vizkórát meggyógyíthatni. Ekkor tehát a' tömlőt szükség pokolkövel elroncsolni, visszamaradván az örökké tartó könyhullás; ha pedig az tűnik ki, hogy a' könypontok 's csatornák ép állapotban vannak, 's csupán az orrmenet van benöve, vagy megszűkülve, akkor a' mütét következőleg alkalmazzatik:

Műszerek: különbözőféle vastag ezüst kutaszok, a' könytömlőmetszőgerely, Anel fecskendője, E, A, D húrok, csipesz, tépet 's ragtapasz.

A' beteg helyzete olyan, mint hályogmütétnél. Előbb szükség az orrjárat nyilatát erőművileg kitágítani kutaszok által, mellyek felső végöknél a' homlokhoz köttetnek, 's mindaddig benne hagyatnak, míg az orrjáratban szabadon mozgathatnak; előbb vékony, később vastagabb kutaszok használtak. Midőn az orrmenet eléggé kitágult, némelleyek szerint arany, ezüst, vagy ólom eső rakatik bele, 's a' seb behegedésnek hagyatik át. — Ezen gyógyulás gyakran nem állandó, azért mások következő a' húrokkal gyógyymódnak adnak előkelőséget. Miután a' esontkutasz az orrmenetben szabadon mozgathatnak, az E húr 4—5 hüvelynyi hosszú darabja kibontatik, 's előbb a' szájban megpuhítván, az orrjáraton keresztül az orrüregbe bocsájtatik; innen a' beteg néhány óra mulva erőszakosan hajtván becsukott szájjal orrán át a' levegőt, a' húr végét az orrüregből kifujja, vagy innét csipeszszel kiveszi. A' húr kifüggő része az orreimpa mellett ragtapaszszal megerősítetik, felső része pedig alkalmas kötővel a' homlokhoz köttetik. A' könytömlő sebébe a'

húr mellé tépet rakatik, 's ez ragtapaszszal leragasztatik. Másnap a' könytömlőt szemkő-olvadék, ólomcetet 's Sydenham hig mákonya keverékével Anel fecskendője által kitisztítván, a' húrtekeresből új rész bontatik ki, 's hig mákonynyal bekenetvén, az orrjáratba huzatik; fölösleges része pedig elmetszetik. A' többi ugy történik, mint fönebb. — Ha elfogyasztatván az E húr, a' kémlő befecskendések 10 nap alatt az orrjáraton keresztül szabadon folynak; a' seb behegesztése után kell látni. Ha pedig a' folyadék csupán cseppenként foly le, az A húr alkalmaztatik; ennek elfogyasztása után a' kémlő fecskendések 14 napig folytattatnak, 's ha e' húr elfogyasztása után sem történik rendesen a' lefolyás, a' D húr alkalmaztassék, 's e' mellett fehér vagy vörös levált higany írral bekent kérők tolatnak be, — a' befecskendésekhez pedig rágó-higany olvadék Sydenham hig mákonyával adatik. E' húr alkalmazata bevégezte után a' kémlő befecskendések 20 napig folytattatnak, 's ha ekkor a' folyadék még sem járja jól keresztül, a' húr alkalmazata ismételtessék, 's a' befecskendések hosszabb ideig történjenek.

Állandólag kitágítván az orrjáratot, hegesztessék a' seb be; ha azonban szélei kérgesek, előbb metéltessenek be. A' visszaesés meggátlásául Rosás szerént a' Scarpaféle ólomszeget lesz tanáesos 3—6 hónapig hordozni.

Az orrjárat átfurása, ha az összenövés kisebb terjedelmű, a' háromszegű, 's hegyén viaszszal ótt tő által vitetik végbe. Ha azonban ez nagyobb terjedelemben van összenöve, sem ennek erőszakos átfurását, sem a' könyesont furását nem ajánljuk, a' többnyire bekövetkező csontszú miatt. Illy esetben tehát a' könytömlő fönebb megírt módon roncsol-tassék el.

Az utógógymód: lobellenes életkormány, 's ha sipoly támad, az a' szokványos módon gyógyitassék.

T H E S E S.

---

1. Prophylacticum variolarum optimum vaccinatio, et revaccinatio est.
  2. Sententia Carmichaeli: tot dari contagia syphilitica, quot sunt formae ulceris syphilitici primarii, falsa est.
  3. Methodus Gallica Strabismus operandi praeferenda est methodo Dieffenbachianae.
  4. Extractio cataractae per Scleroticam rejicienda est.
  5. Formatio pupillae in Sclerotica vel obscurata cornea effectu omni caret.
  6. Non existit febris nervosa.
  7. Essentia morbi Brightii non in degeneratis renibus, sed in crasi sanguinis alterata quaerenda.
  8. Crepitatio vesicularis non est signum pathognomicum pneumoniae.
  9. Venositas in Typho non nisi secundarie evolvitur.
  10. Blennorrhoea et ulcus syphiliticum primum per unum solum virus provocantur.
  11. Sectio corneae deorsum directa, sectioni sursum directae praeferenda.
-